

*Історик, політолог-
міжнародник:
до 90-річчя вченого зі світовим
ім'ям С. Й. Анпатова*

(24.01.1930, Первомайськ, Миколаївська обл., Україна –
26.03.2003, Цинциннаті, Огайо, США)

Навчання

Закінчив Одеську середню школу
№ 50 у 1947 р.

Навчався на факультеті міжнародних відносин
Київського державного університету (1947–
1952)

Закінчив Одеський інститут
іноземних мов у 1960 р.

Трудова діяльність

- ✓ Лектор товариства “Знання” (1952-1954).
- ✓ Інструктор обкому профсоюзу працівників освіти та вищої школи (1954-1958).
- ✓ З 1958 р. – викладач історії та економічної географії у школі-інтернаті №2 м. Одеси. Одночасно працював викладачем та директором Одеських державних трирічних курсів іноземних мов (1958-1966), а також викладачем історії міжнародних відносин та зовнішньої політики СРСР вечірнього університету марксизму-ленінізму (1961-1966).
- ✓ З листопада 1966 р. почав працювати в Одеському державному університеті імені І. І. Мечникова (нині – Одеський національний університет імені І. І. Мечникова) асистентом, старшим викладачем, з квітня 1967 р. – доцентом кафедри нової та новітньої історії ОДУ. Виконуючий обов'язки завідувача кафедри нової та новітньої історії (1980-1982), професор (1982-1986), завідувач кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн (1986-1996).
- ✓ Одночасно працював професором кафедри історії міжнародних відносин Київського університету (1981-1984), професором історії та теорії міжнародних відносин Тафтського та Мічиганського (січень-червень 1986 р.), Каліфорнійського (січень-червень 1991 р.) університетів.
- ✓ Директор Центру міжнародних досліджень ОДУ при Інституті соціальних наук (1992-1999). Завідувач кафедри міжнародних відношень ІСН ОДУ (1996-1999).

Наукові ступені та звання

- ✓ Кандидат історичних наук (1966).
- ✓ Доцент (1967).
- ✓ Доктор історичних наук (1981).
- ✓ Професор (1982).
- ✓ Заслужений діяч науки і техніки України (1993).
- ✓ Академік Української академії політичних наук (1994).

Основні наукові інтереси присвячені вивченню зовнішньої політики США. Вперше в Україні, ще в радянські часи, перевів вивчення історіографії політики США з площини пропагандистської критики в площину наукового аналізу. Всі ці критерії послужили основою для заснування С. Й. Аппатовим одеської наукової школи історії, теорії та історіографії міжнародних відносин у 1985 р., що має продовження і сьогодні.

Завдяки С. Й. Аппатову:

✓ у січні 1985 р. створено семінар з теорії, історії та історіографії міжнародних відносин при Будинку вчених (м. Одеса);

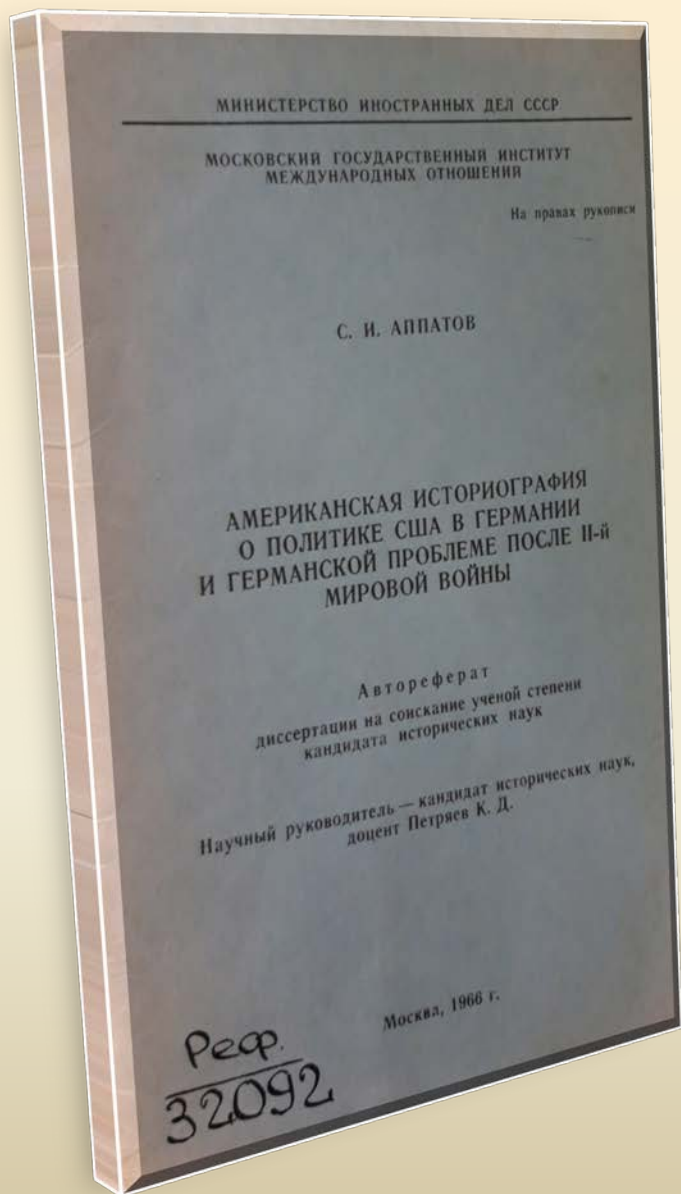
✓ у 1994 р. почалась підготовка спеціалістів з міжнародних відносин на кафедрі нової та новітньої історії зарубіжних країн історичного факультету ОДУ;

✓ у вересні 1996 р. створено окрему кафедру міжнародних відношень на ІСН ОДУ;

✓ у червні 1992 р. було засновано Центр міжнародних досліджень як складову ОДУ.

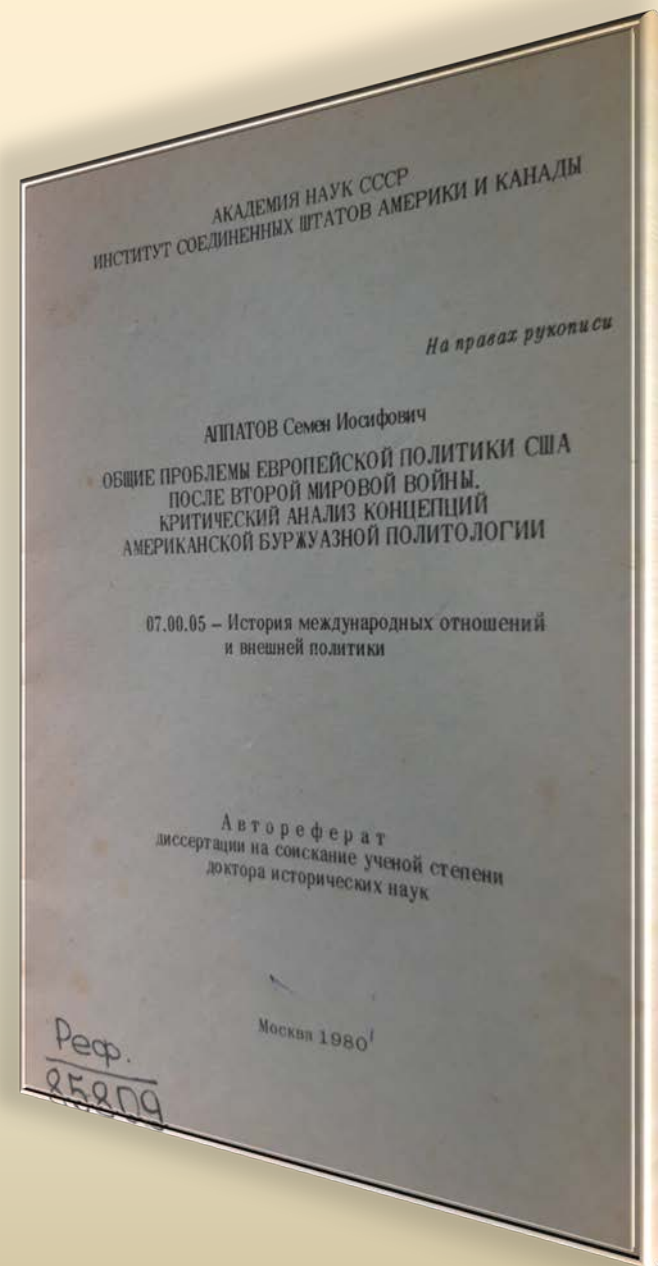
Аппатов С. И. Американская историография о политике США в Германской проблеме после II мировой войны : автореф. ... канд. ист. наук / С. И. Аппатов. – М., 1966. – 16 с.
Шифр: Реф/32092

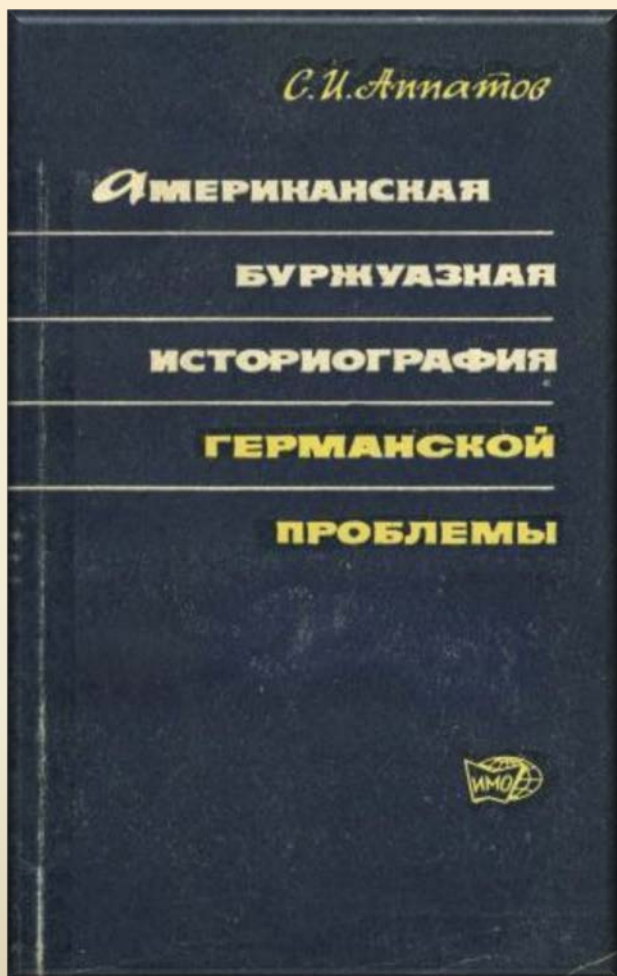
У дисертаційному дослідженні, що присвячене вивченню праць американських істориків та публіцистів, автор поставив за мету: повно та ґрунтовно розкрити імперіалістичний характер американської політики в німецькому питанні після Другої світової війни; розвіяти міф західної пропаганди про «оборонному характері» політики США у Німеччині; показати не тільки агресивні, а й реалістичні тенденції в американській історичній науці, напрямки на користь розумному рішенню німецького питання. Ці цілі були повністю розкриті у дисертації та в авторефераті.

Аппатов С. И. Общие проблемы европейской политики США после Второй мировой войны. Критический анализ концепции американской буржуазной политологии : автореф. ... д-ра ист. наук / С. И. Аппатов. – М., 1980. – 43 с.
Шифр: Реф/85809

Новизна дисертаційного дослідження включає в себе те, що автором вперше подано узагальнений критичний аналіз концепцій науковців з найбільш загальним проблемам післявоєнної політики США, а також представлено комплексний аналіз загальнофілософських, теоретико-методологічних та соціально-політичних поглядів дослідників післявоєнних міжнародних відношень та європейської політики США.

Аппатов С. И. Американская буржуазная историография германской проблемы / С. И. Аппатов. – М. : Междунар. отношения, 1966. – 200 с. **Шифр: 66/1683**

У книзі проаналізовані праці американських державних та громадських діячів, істориків, економістів, соціологів, військових, публіцистів та бізнесменів, які присвячені німецькому питанню та політиці США після Другої світової війни. Автор розглядає позиції різноманітних шкіл та напрямків в американській історичній науці, висвітлює напружену боротьбу в правлячих колах США навколо радянсько-американських відношень, питань миру та безпеки Європи.

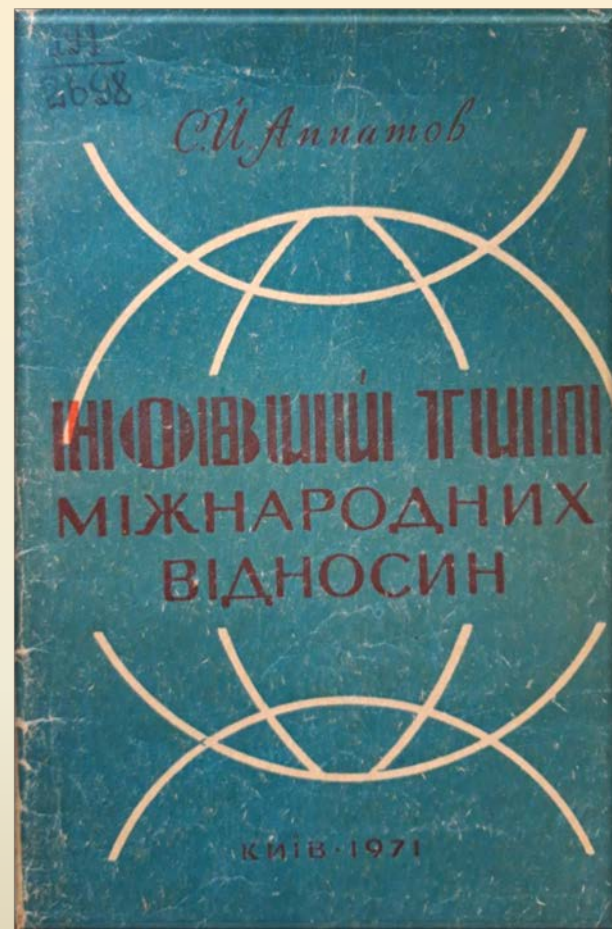
Аппатов С. Й. По чужих сторінках : критичний огляд американської буржуазійної історіографії походження “холодної війни” США проти СРСР / С. Й. Аппатов. – Київ : Знання, 1966. – 51 с. **Шифр: 72/848**

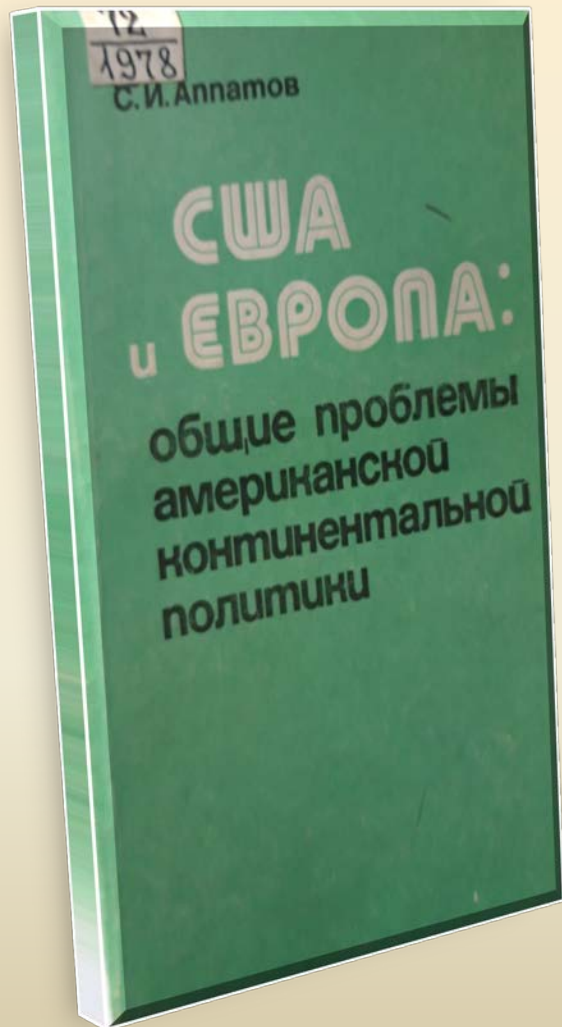
Автор видання на широкому історичному матеріалі і фактах з американських джерел переконливо доводить, що саме США почала здійснювати політику “холодної війни” проти СРСР ще до закінчення Другої світової війни. Вчений докладно аналізує й критично оцінює також історіографію цього питання.

Аппатов С. Й. Новий тип міжнародних відносин : зовнішньополітична діяльність країн соціалізму / С. Й. Аппатов. – Київ, 1971. – 48 с. **Шифр: 191/2698**

У виданні автор поставив за мету розкрити не тільки внутрішній механізм взаємовідносин соціалістичних країн в їх післявоєнній динаміці, а й показати дедалі зростаючий вплив цих відносин на хід світового визвольного процесу, на розв'язання найважливіших міжнародних проблем, на долю загального миру.

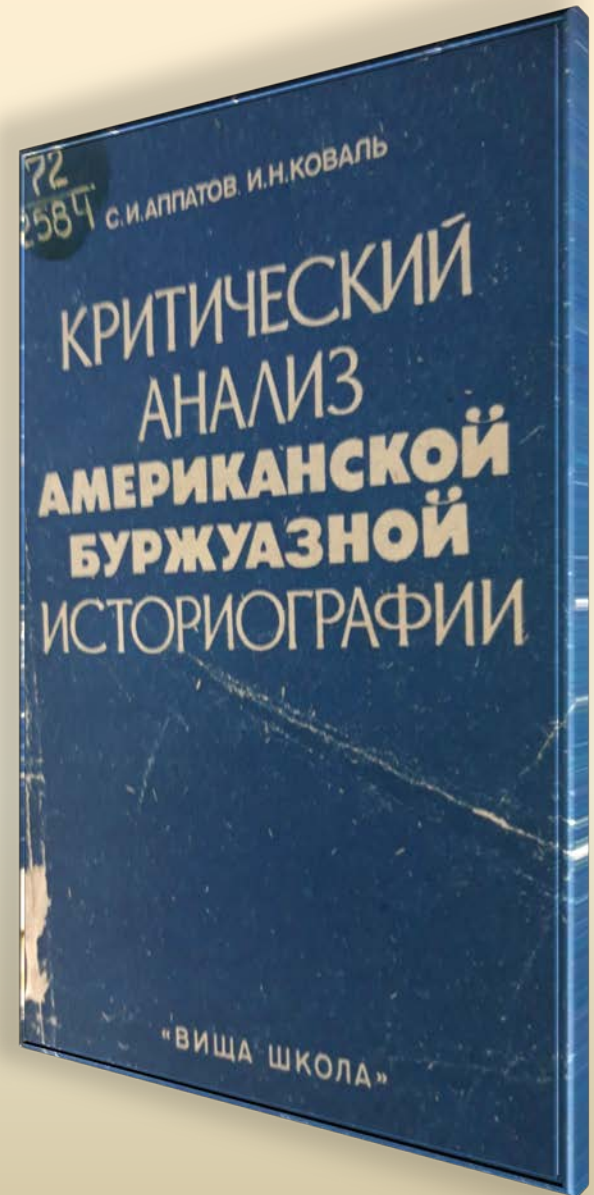

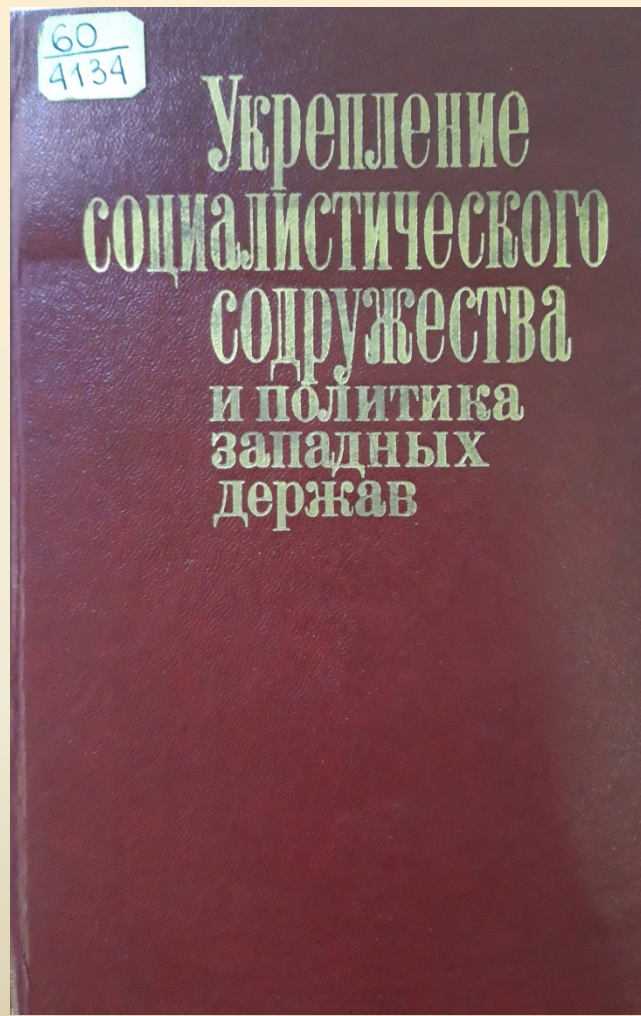
Аппатов С. И. США и Европа: общие проблемы американской континентальной политики : критический анализ буржуазной историографии США / С. И. Аппатов. – М. : Мысль, 1979. – 238 с.
Шифр: 72/1978

В монографії аналізується американська історіографія європейської політики США в післявоєнний період. Автор досліджує концепції атлантичної та західноєвропейської інтеграції, критично американські трактовки про колективну безпеку в Європі. У книзі подана класифікація та систематизація різноманітних шкіл, течій та напрямків в американській історіографії.

Аппатов С. И. Критический анализ американской буржуазной историографии : концепции восточноевропейской политики США / С. И. Аппатов, И. Н. Коваль. – Киев ; Одесса : Вища школа, 1984. – 142 с.
Шифр: 72/2584

У монографії критично аналізуються різноманітні течії американської історіографії міжнародних відношень та агресивної політики США щодо соціалістичних країн Східної Європи. Розвінчуються реакційні теоретичні концепції , що лежать в основі цієї політики.

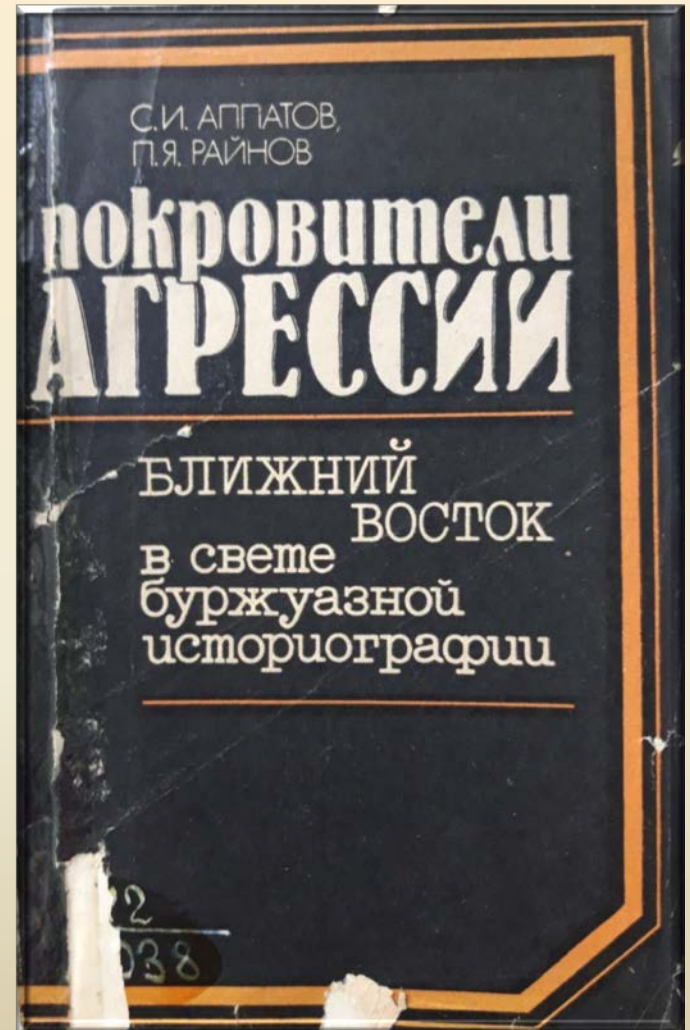

Укрепление социалистического содружества и политика западных держав / С. И. Аппатов, И. А. Петерс, А. В. Потехин [и др.]. – Киев : Наук. думка, 1985. – 295 с.
Шифр: 60/4131

У монографії висвітлюються здобутки соціально-економічного розвитку країн соціалістичної співдружності. Показана роль координаційного зовнішньополітичного курсу Радянського Союзу в боротьбі за розрядку міжнародної напруги. Розкрито стратегію західних держав по відношенню східноєвропейських соціалістичних країн.

Аппатов С. И. Покровители агрессии: Ближний Восток в свете буржуазной историографии / С. И. Аппатов, П. Я. Райнов. – Киев ; Одесса : Вища школа, 1986. – 163 с. *Шифр: 72/3038*

У монографії розкрито природу агресивної політики США на Близькому ході. Аналізується мета, форми та методи цієї політики, показана її еволюція у 1970–1980 рр.

Аппатов С. Й. На варті миру та безпеки народів : до 30-річчя організації Варшавського договору / С. Й. Аппатов, Є. Ю. Романов. – Київ, 1985. – 48 с. – (Серія 4, Міжнародна ; № 3).
Шифр: 60/4031

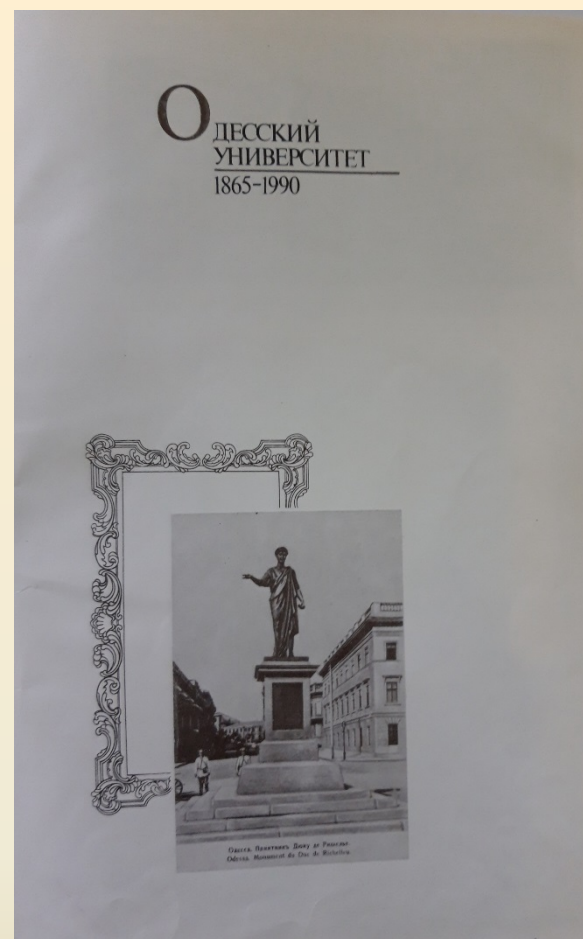
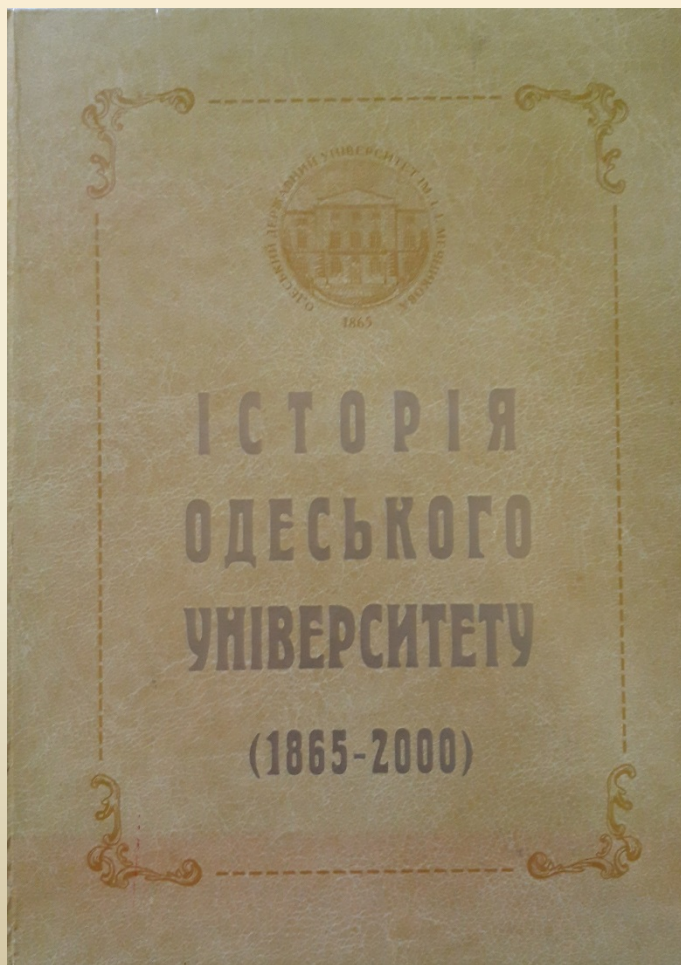
Висвітлена роль оборонного союзу держав соціалістичної співдружності в боротьбі за укріплення миру та безпеки в Європі й в цілому світі, за запобігання ядерної катастрофи.

США: современная внешнеполитическая мысль : анализ концепций американской политологии 80-х годов / С. И. Аппатов, В. В. Глебов, И. Н. Коваль, П. Я. Райнов. – Одесса : Логос, 1992. – 236 с.
Шифр: 72/3621

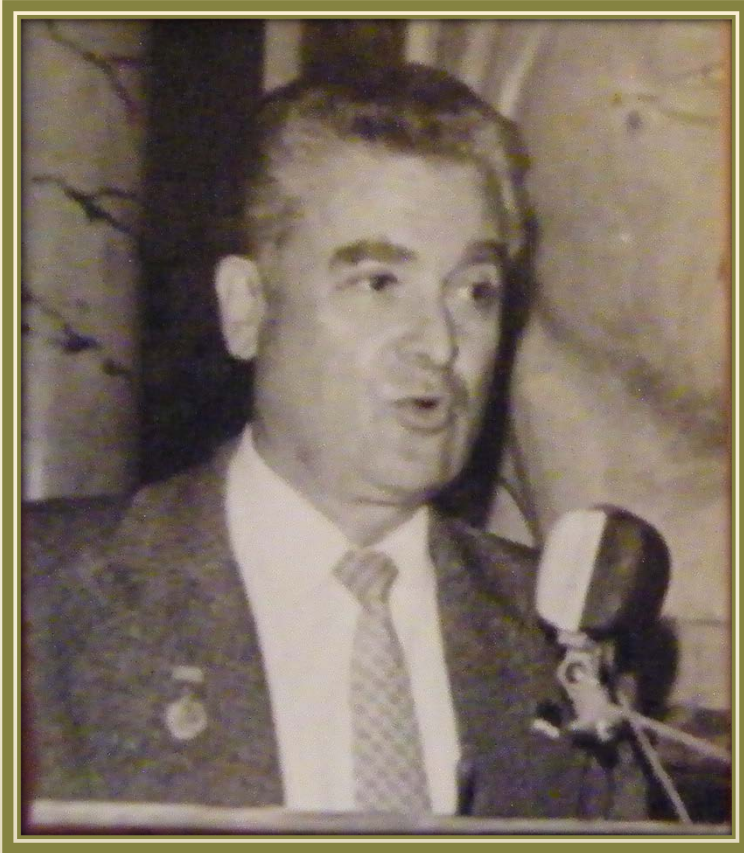
У виданні розкрито американську зовнішньополітичну думку 1980-х років: нове політичне мислення, східноєвропейські, близькосхідні, а також молодіжні проблеми. Головним об'єктом розгляду є праці провідних політологів та істориків, що відіграють важливу роль як експертів, радників, аналітиків різноманітних відомств. Прослідковуються основні напрямки розвитку зовнішньої політики США.

Історія Одеського університету (1865–2000)
/ Л. О. Ануфрієв, С. І. Аппатов, Ю. О. Амброз [та
ін.] ; гол. ред. В. А. Сминтина ; ОДУ ім.
І. І. Мечникова. – Одеса : Астропринт, 2000. –
225 с. **Шифр: 15/10383**

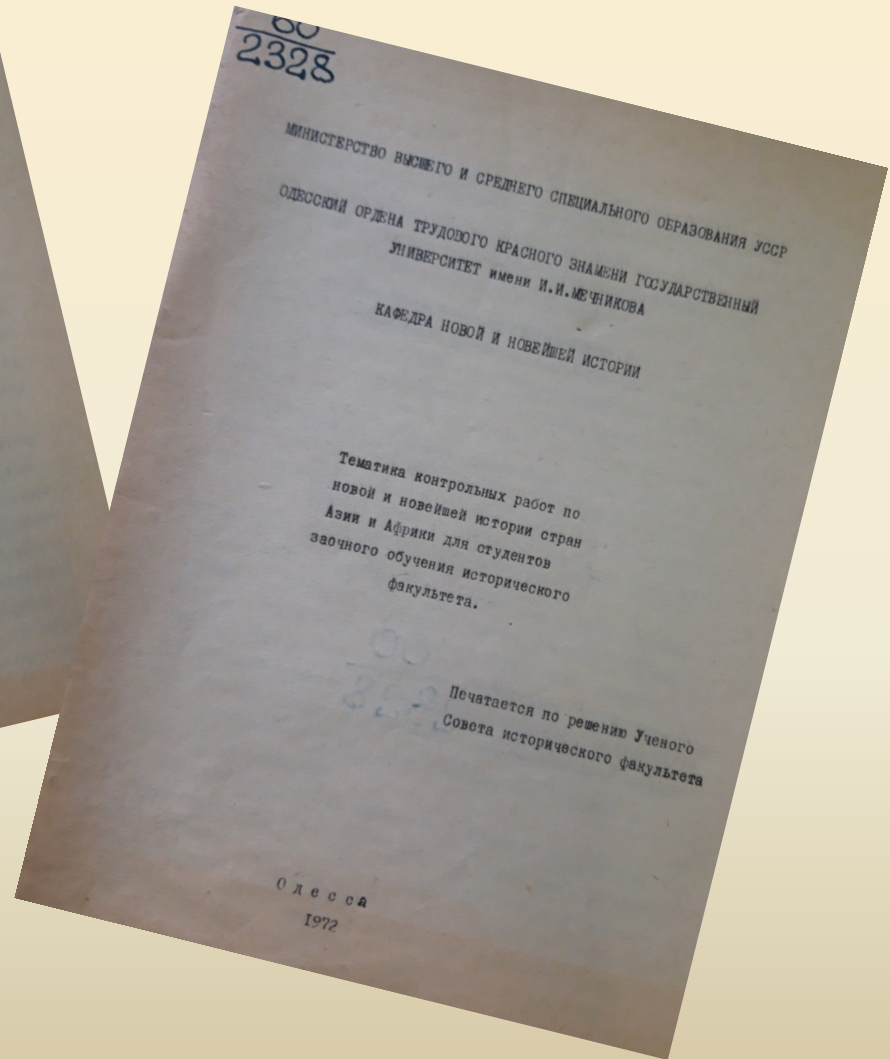
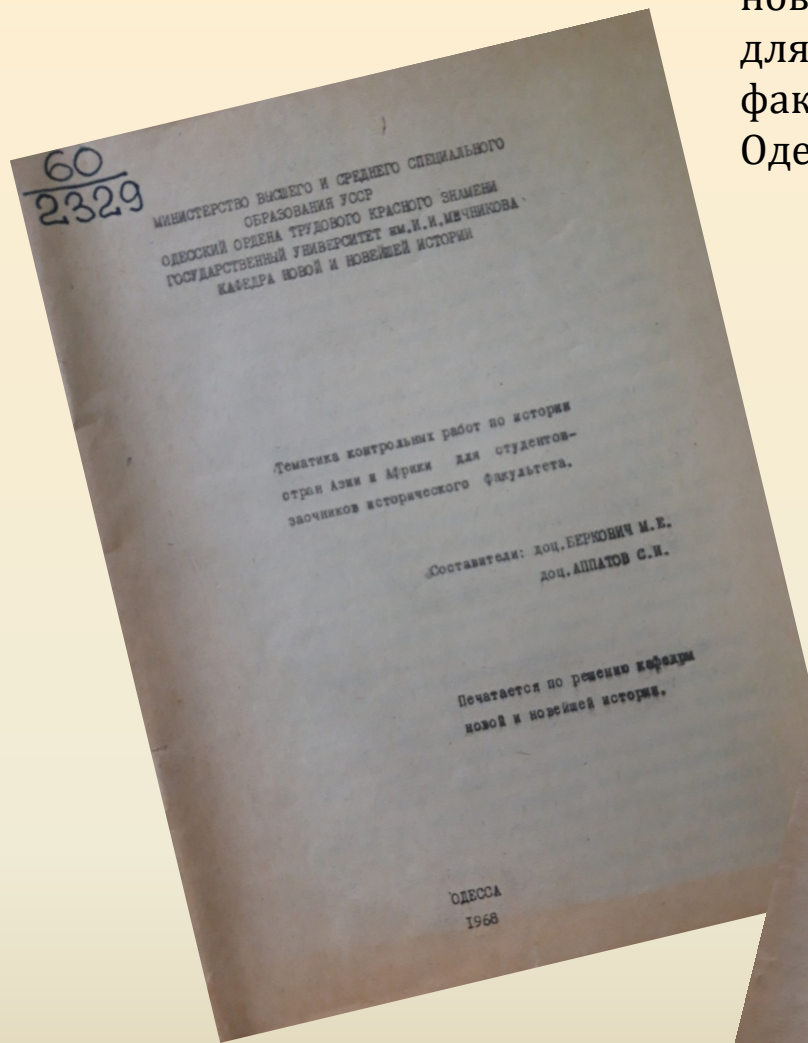

Одесский университет 1865–1990 : науч.
изд. / Л. А. Ануфриев, С. И. Аппатов,
Ю. А. Амброз [и др.] ; отв. ред.
И. П. Зелинский. – Киев : Лыбидь, 1991. –
160 с. **Шифр: 15/9935**

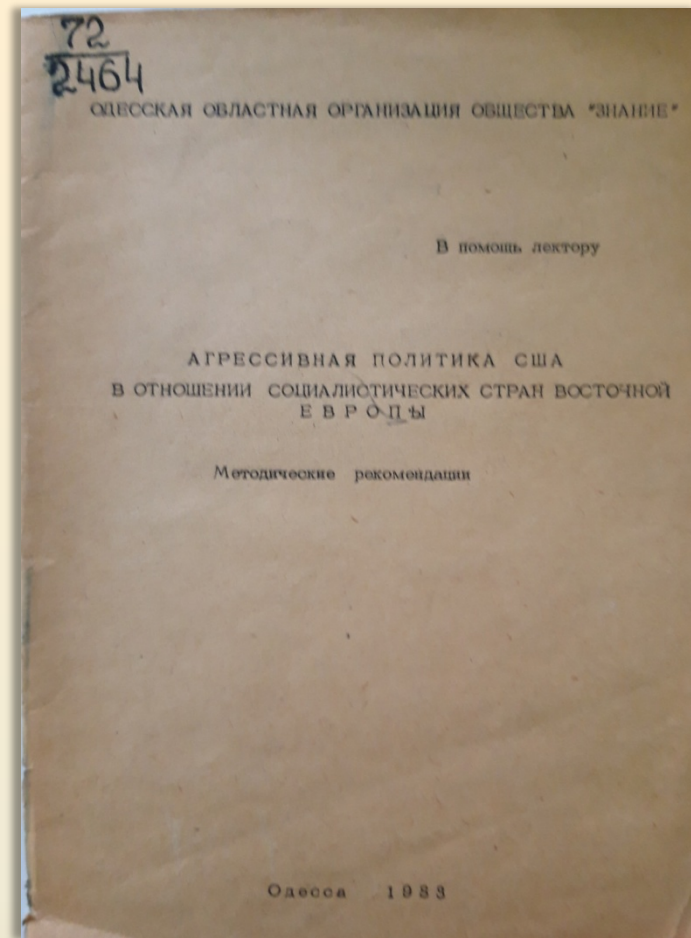
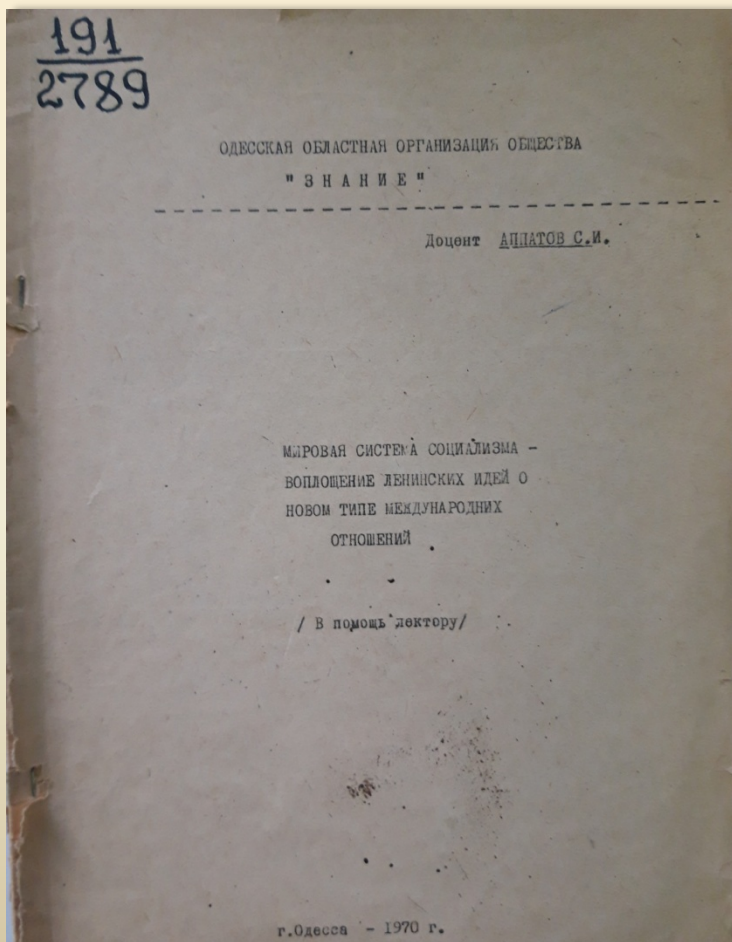
Викладацька діяльність

Аппатов С. И. Тематика контрольных работ по новой и новейшей истории стран Азии и Африки для студентов заочного обучения исторического факультета / С. И. Аппатов, М. Е. Беркович. – Одесса, 1972. – 66 с. **Шифр: 60/2328**

Аппатов С. И. Тематика контрольных работ по истории стран Азии и Африки для студентов-заочников исторического факультета / С. И. Аппатов, М. Е. Беркович. – Одесса, 1968. – 70 с. **Шифр: 60/2329**

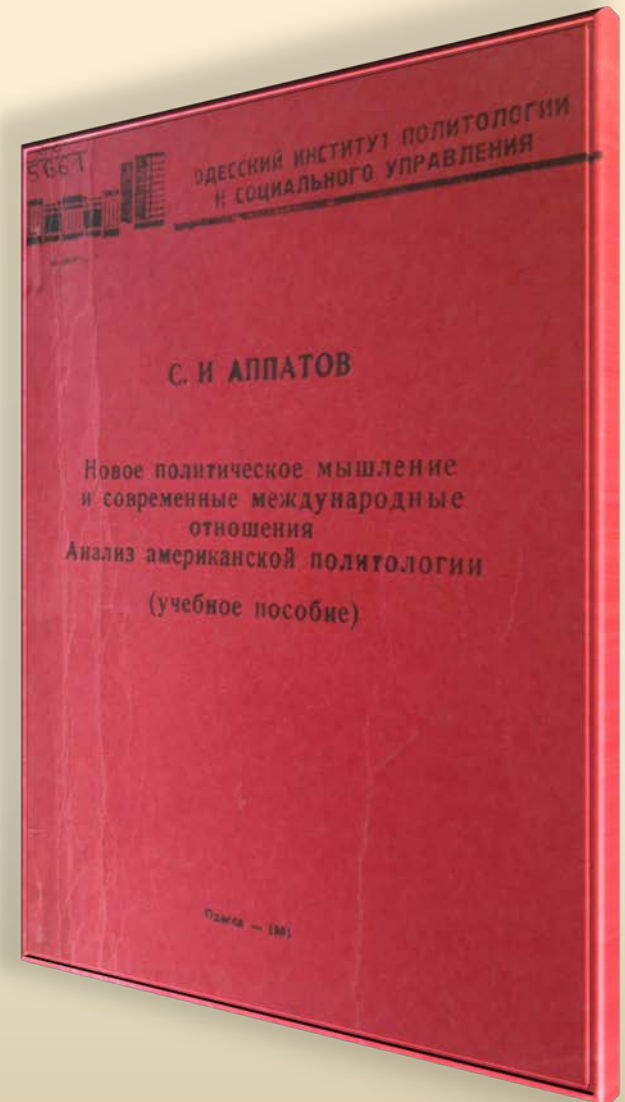
Аппатов С. И. Мировая система социализма – воплощение Ленинских идей о новом типе международных отношений / С. И. Аппатов. – Одесса, 1970. – 18 с. – (В помощь лектору).
Шифр: 191/2789

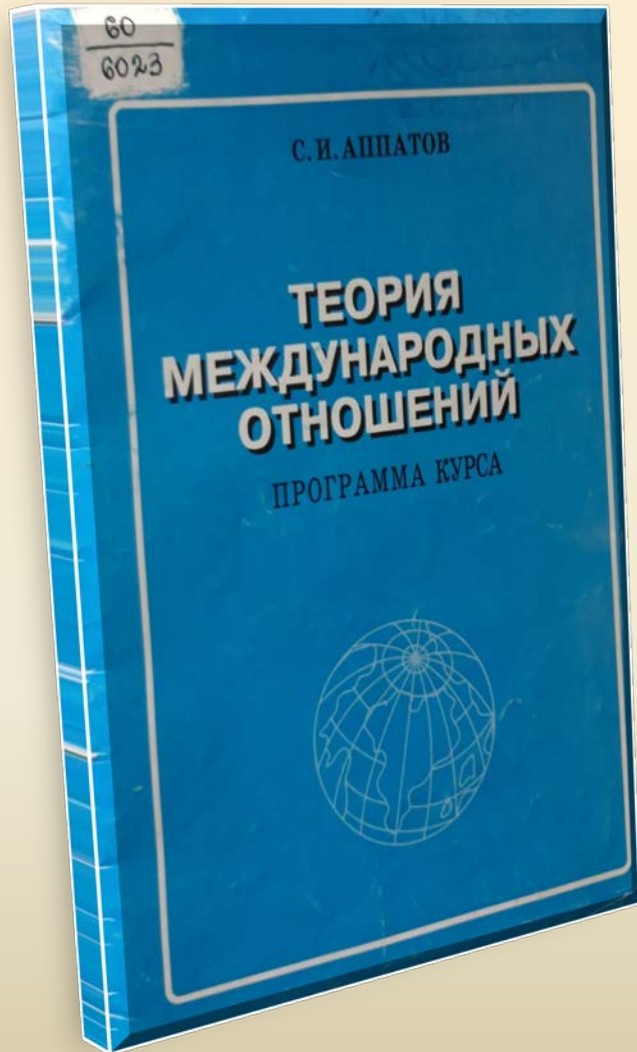

Аппатов С. И. Агрессивная политика США в отношении социалистических стран Восточной Европы : метод. рекомендации / С. И. Аппатов. – Одесса, 1983. – 21 с. – (В помощь лектору).
Шифр: 72/2464

Аппатов С. И. Новое политическое мышление и современные международные отношения. Анализ американской политологии : учеб. пособие / С. И. Аппатов. – Одесса, 1991 . – 57 с. **Шифр: 60/5661**

У навчальному посібнику розкриті основні теоретичні положення концепції нової політичної думки, зміст зовнішньополітичної думки США – на основі критичного аналізу американської політології.

Аппатов С. И. Теория международных отношений : программа курса / С. И. Аппатов. – Одесса : Астропринт, 1999. – 22 с. **Шифр: 60/6023**

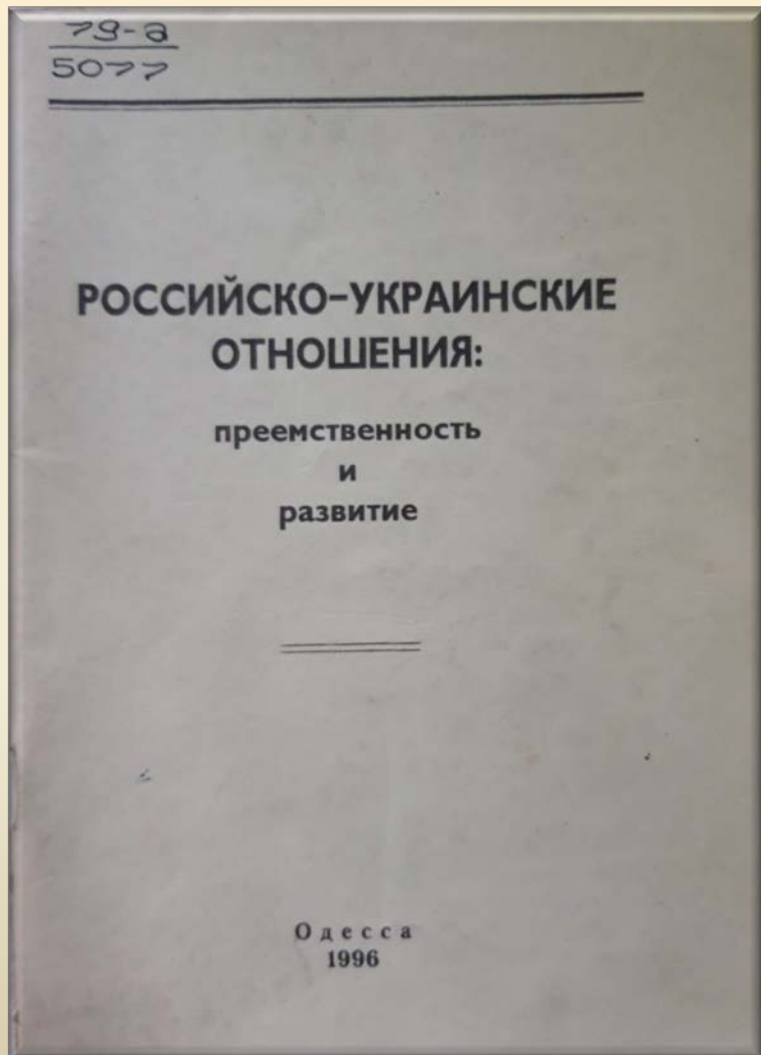
Програма містить основні теоретичні положення науки про міжнародні відносини. Вона складена на основі багатолітнього досвіду С. Й. Аппатова читання цього курсу в Одеському державному університеті імені І. І. Мечникова, Київському державному університеті, університетах США , а також узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду в цілому. Програма містить 12 тем.

Основні періодичні видання, у яких опубліковані статті вченого

Редакторська діяльність

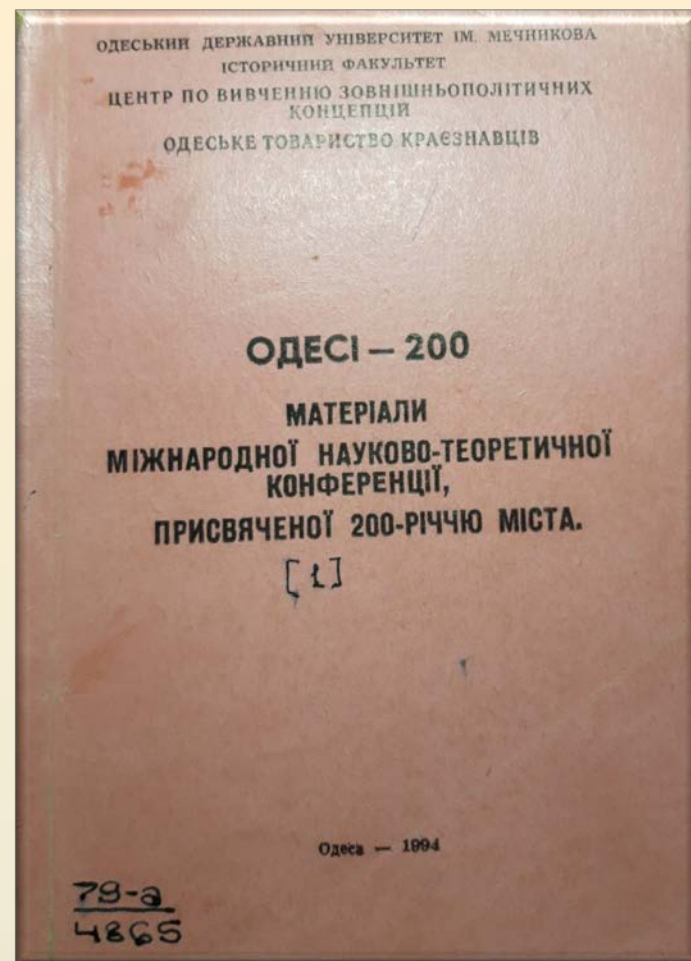
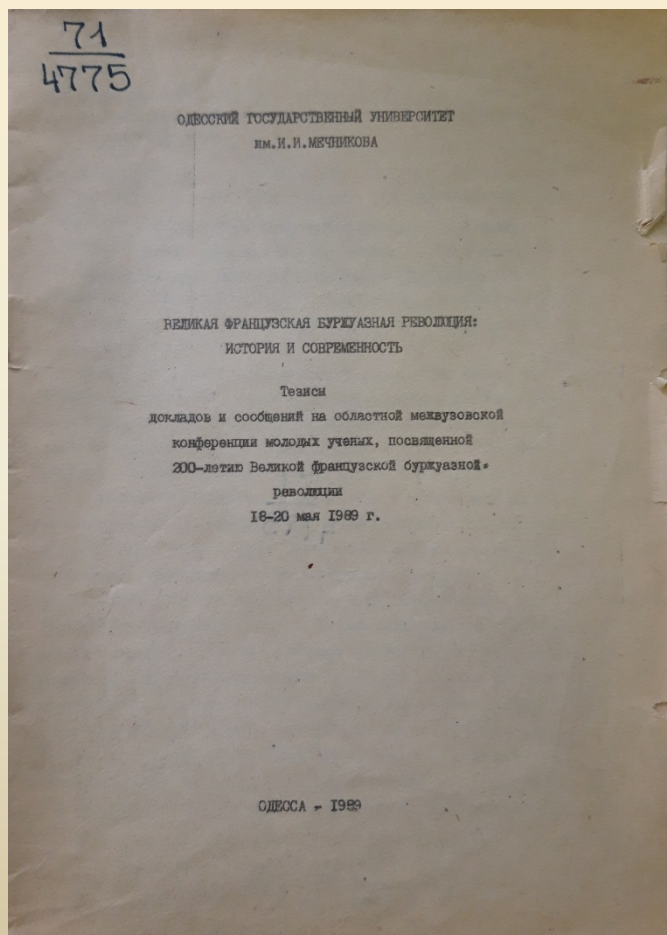

Российско-украинские отношения: преемственность и развитие : материалы Междунар. конф. «Круглый стол российских и украинских ученых» (Одесса, 23–24 мая 1996 г.) / под общ. ред. С. И. Аппатова . – Одесса : А-текс, 1996. – 84 с. *Шифр: 79-а/5077*

У книзі розміщені матеріали третьої міжнародної конференції українських (м. Одеса) та російських (м. Москва) вчених, що присвячені дослідженню тогочасному стану державних відносин України та Росії, еволюції цих відношень з часу попередніх зустрічі науковців.

Великая французская буржуазная революция: история и современность : тезисы докладов и сообщений на обл. межвуз. конф. молодых ученых, посвященной 200-летию Великой французской буржуазной революции (Одесса, 18–20 мая 1989 г.) / отв. ред. С. И. Аппатов. – Одесса, 1989. – 40 с. **Шифр: 71/4775**

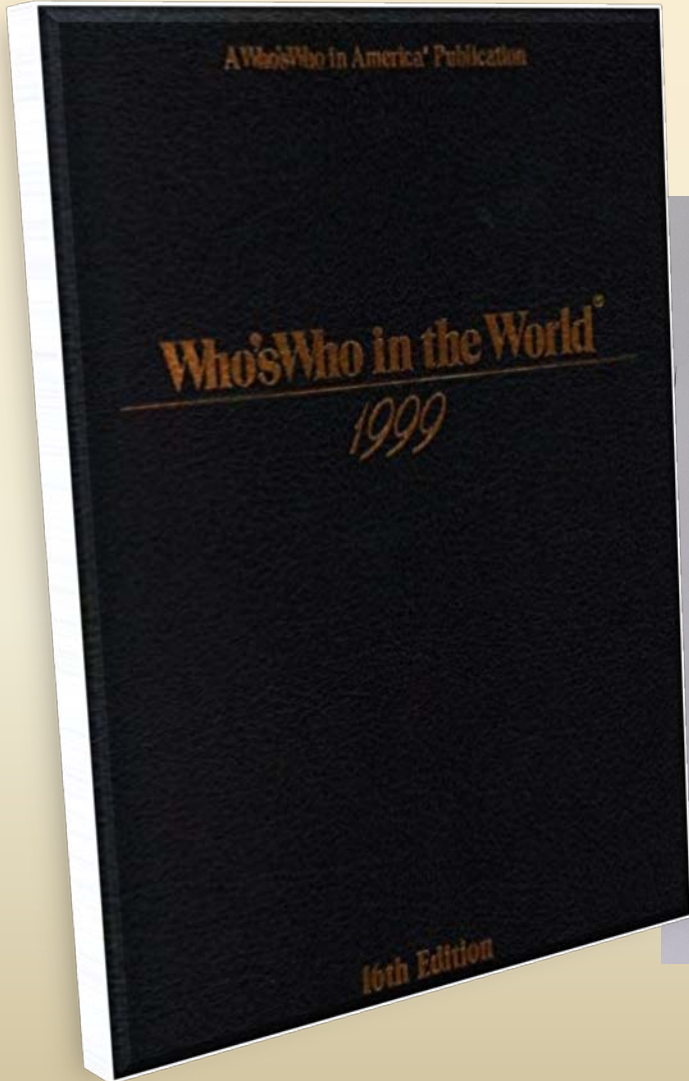

Одесі-200 : тези доп. Міжнар. наук.-теорет. конф. (Одеса, 6–8 верес. 1994 р.) : редкол.: В. П. Ващенко, С. Й. Аппатов, А. Д. Бачинський [та ін.] ; ОДУ ім. І. І. Мечникова, Іст. фак. [та ін.]. – Одесса, 1994. – Ч. 1. – 175 с. **Шифр: 79-а/4865**

Література про життя та наукову діяльність

Appatov Semyen Josifovich // Who's Who in the World. – 16h Edition. – New Jersey : Marquis Who's Who, Reed Elsevier, 1999. – P. 68.

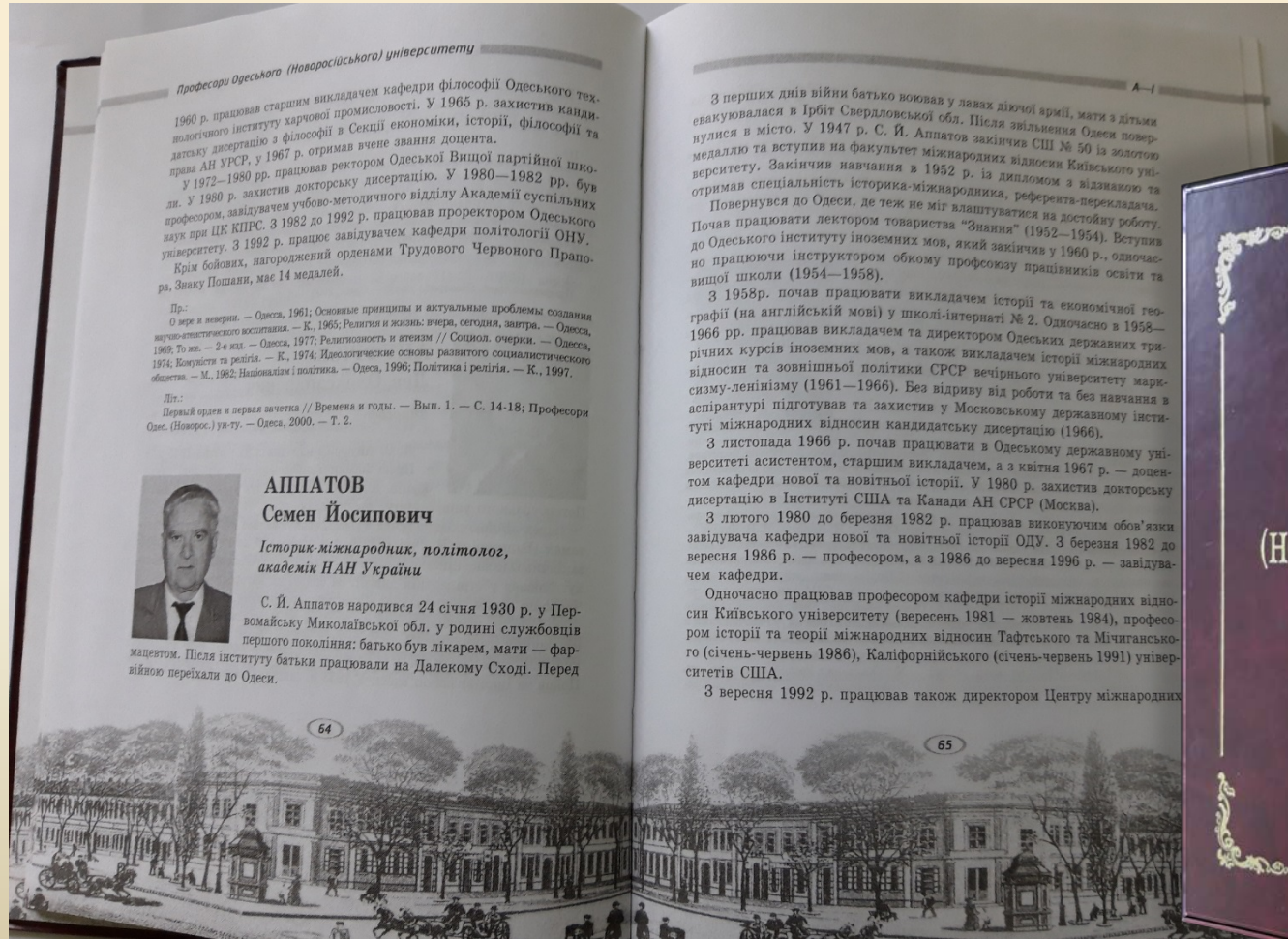
Who's Who in the World®

16th Edition • 1999

APPATOV, SEMYEN JOSIFOVICH, historian; b. Pervomaisk, Ukraine, Jan. 24, 1930; s. Josif and Hanna (Goichman) A.; m. Ninel Michailovna Mazour, Apr. 4, 1956; two children. PhD, Inst. Internat. Rels., 1966; DSc, Russia Acad. Scis., 1980. Tchr., lectr. high sch., Odessa, Ukraine, 1952-58; dir., lectr. State Courses Fgn. Lang., Odessa, 1958-66; from asst. prof. to prof., chmn. dept. internat. rels. Odessa U., Ukraine, 1966—. *Semyen Appatov is a distinguished professor of History and International Relations, Chairman of Department of Modern and Contemporary History (1980-96), Department of International Relations (1996—), founder and director of the Center for International Studies (1992—) of Odessa State University, Ukraine. He's a Member of a number of Scientific and Academic Associations and Councils, including executive committee of the American ISA Post-Communist Systems in International Relations Section. Under his leadership, Odessa School of Theory, History, Historiography of International Relations and Foreign Policy has been created. S. Appatov has been engaged in mass-media as a foreign policy observer and commentator since late 50's. Author: USA and Europe, 1979, Analysis of American Historiography, 1984, The USA Middle East Policy in American Historiography, 1986; editor, author: American Foreign Policy Mentality in the 1980s, 1992, Ukraine and European Security, 1998.*

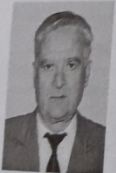
Апатов Семен Йосипович // Професори Одеського (Новоросійського) університету : біогр. слов. : у 4 т. / Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, Наук. б-ка. – 2-е вид., допов. – Одеса : Астропринт, 2005. – Т. 2 : А–І. – С. 64–66.

Шифр: 15/10452

1960 р. працював старшим викладачем кафедри філософії Одеського технічного інституту харчової промисловості. у 1965 р. захистив кандидатську дисертацію з філософії в Секції економіки, історії, філософії та права АН УРСР, у 1967 р. отримав ректором Одеської Вищої партійної школи.
У 1972–1980 рр. працював ректором Одеської Вищої партійної школи. У 1980 р. захистив докторську дисертацію. У 1980–1982 рр. був літ. у 1980 р. завідувачем учбово-методичного відділу Академії суспільних професором, завідувачем кафедрі політології ОНУ.
З 1982 до 1992 р. працював проректором Одеського національного університету. З 1992 р. працює завідувачем кафедри політології ОНУ.
Крім бойових, нагороджений орденами Трудового Червоного Прапора, Знаку Пошани, має 14 медалей.

Пр.:
О вере и неверии. — Одесса, 1961; Основные принципы и актуальные проблемы создания научно-атеистического воспитания. — К., 1965; Религия и жизнь: вчера, сегодня, завтра. — Одесса, 1969; То же. — 2-е изд. — Одесса, 1977; Религиозность и атеизм // Социол. очерки. — Одесса, 1974; Еволюція та релігія. — К., 1974; Идейно-логические основы развития социалистического общества. — М., 1982; Национализм и политика. — Одесса, 1996; Политика и религия. — К., 1997.
Літ.:
Первый орден и первая зачетка // Времена и годы. — Вып. 1. — С. 14-18; Професори Одес. (Новорос.) ун-ту. — Одеса, 2000. — Т. 2.

**АПАТОВ
Семен Йосипович**

*Історик міжнародник, політолог,
академік НАН України*

С. Й. Апатов народився 24 січня 1930 р. у Первомайську Миколаївської обл. у родині службовців першого покоління: батько був лікарем, мати — фармацевтом. Після інституту батьки працювали на Далекому Сході. Перед війною переїхали до Одеси.

З перших днів війни батько воював у лавах діючої армії, мати з дітьми евакуювалася в Ірбіт Свердловської обл. Після звільнення Одеси повернувся в місто. У 1947 р. С. Й. Апатов закінчив СШ № 50 із золотою медаллю та вступив на факультет міжнародних відносин Київського університету. Закінчив навчання в 1952 р. із дипломом з відзнакою та отримав спеціальність історика-міжнародника, референта-перекладача.
Повернувся до Одеси, де теж не міг влаштуватися на достойну роботу. Почав працювати лектором товариства "Знання" (1952–1954). Вступив до Одеського інституту іноземних мов, який закінчив у 1960 р., одночасно працюючи інструктором обкому профсоюзу працівників освіти та вищої школи (1954–1958).

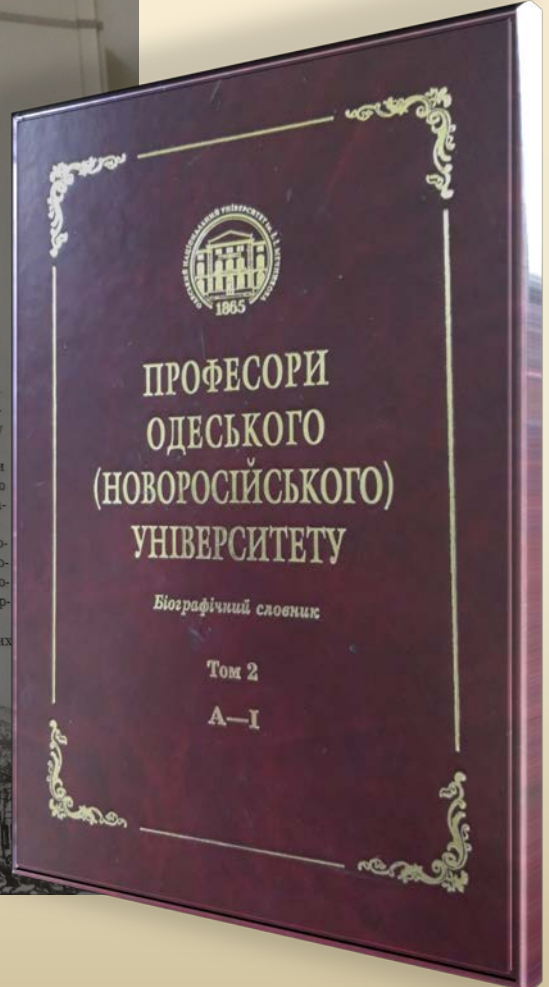
З 1958р. почав працювати викладачем історії та економічної географії (на англійській мові) у школі-інтернаті № 2. Одночасно в 1958–1966 рр. працював викладачем та директором Одеських державних трирічних курсів іноземних мов, а також викладачем історії міжнародних відносин та зовнішньої політики СРСР вечірнього університету марксизму-ленізму (1961–1966). Без відриву від роботи та без навчання в аспірантурі підготував та захистив у Московському державному інституті міжнародних відносин кандидатську дисертацію (1966).

З листопада 1966 р. почав працювати в Одеському державному університеті асистентом, старшим викладачем, а з квітня 1967 р. — доцентом кафедри нової та новітньої історії. У 1980 р. захистив докторську дисертацію в Інституті США та Канади АН СРСР (Москва).

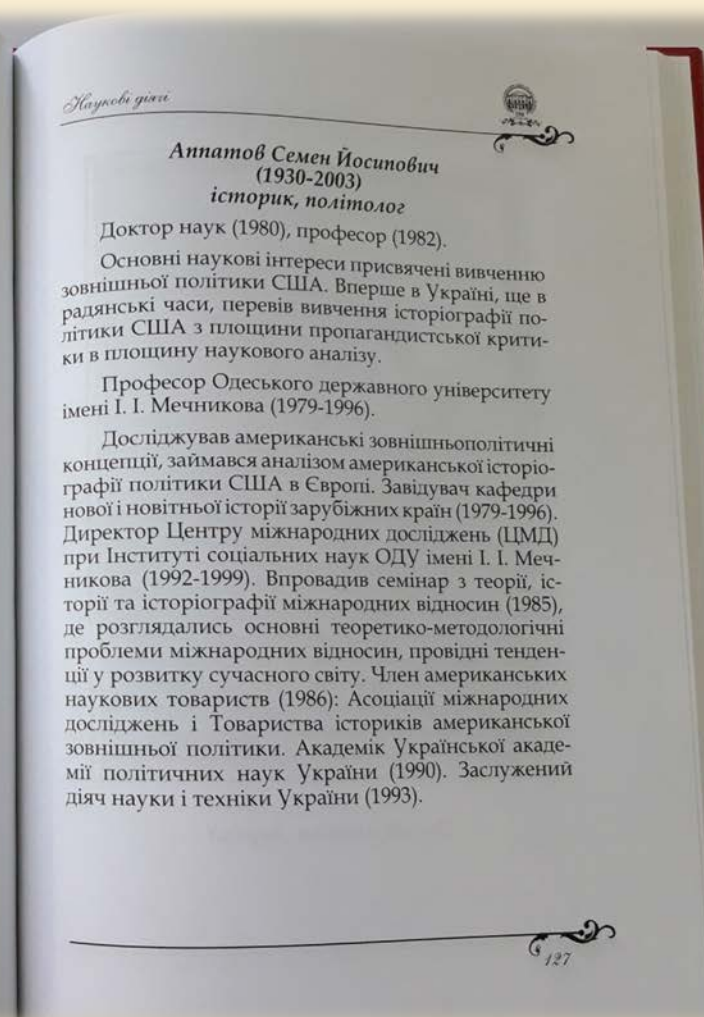
З лютого 1980 до березня 1982 р. працював виконуючим обов'язки завідувача кафедри нової та новітньої історії ОДУ. З березня 1982 до вересня 1986 р. — професором, а з 1986 до вересня 1996 р. — завідувачем кафедри.

Одночасно працював професором кафедри історії міжнародних відносин Київського університету (вересень 1981 — жовтень 1984), професором історії та теорії міжнародних відносин Тафтського та Мічиганського (січень-червень 1986), Каліфорнійського (січень-червень 1991) університетів США.

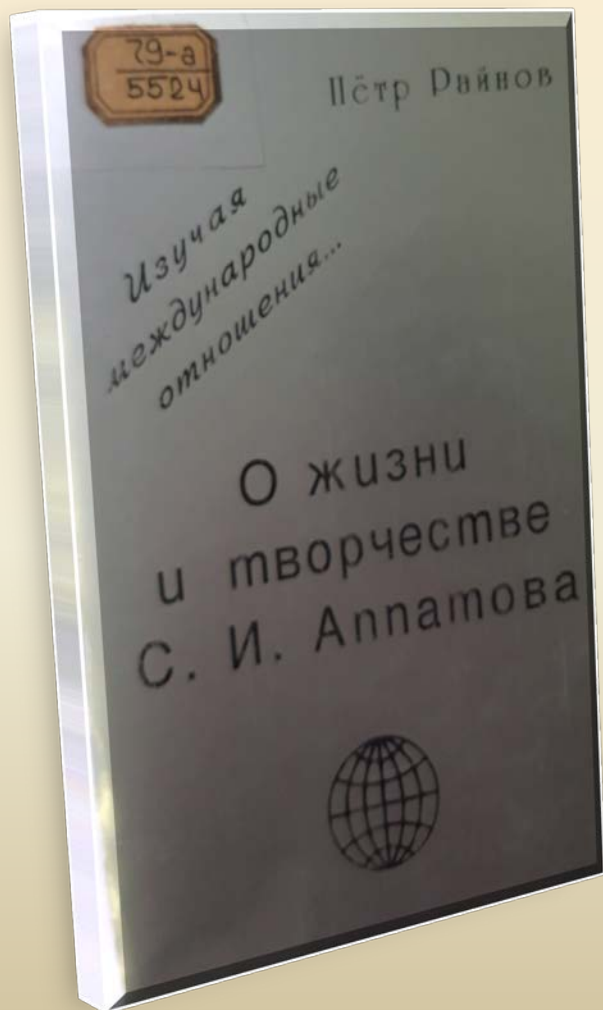
З вересня 1992 р. працював також директором Центру міжнародних

Апатов Семен Йосипович // Золоті імена Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (1865–2015) : наук. довід. / Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, Наук. б-ка ; наук. ред., авт. вступ. ст. І. М. Коваль ; упоряд.: М. О. Подрезова, В. В. Самодурова ; бібліогр. ред. А. П. Бахчиванжи. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Одеса : ОНУ, 2016. – С. 126–127. **Шифр: 15/11808**

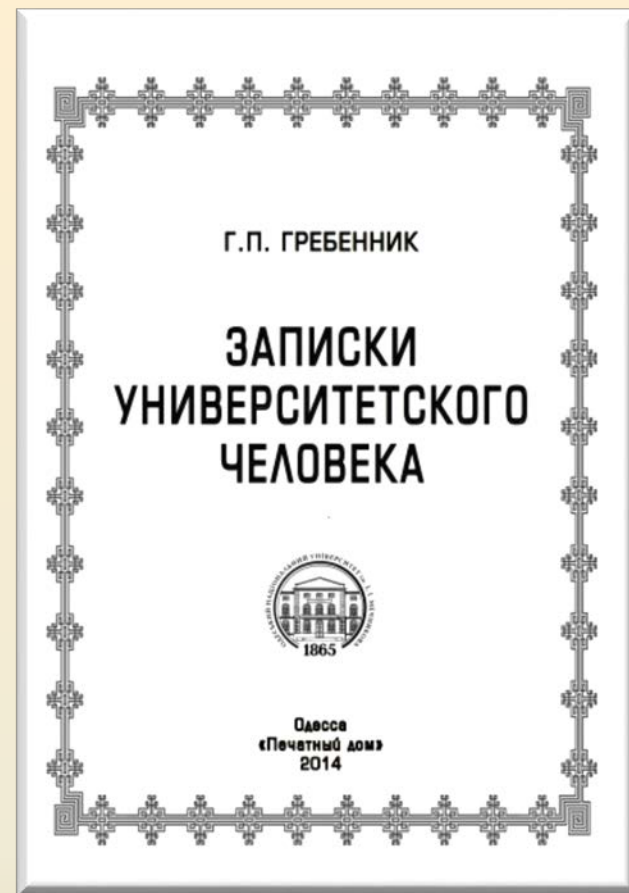
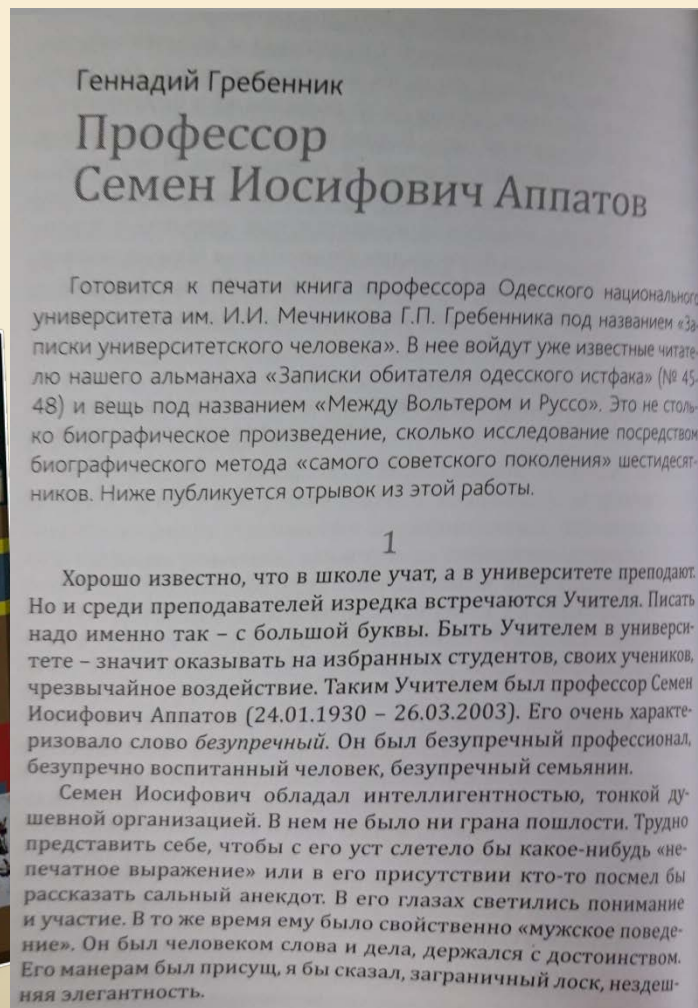
Райнов П. Изучая международные отношения... :
О жизни и творчестве С. И. Аппатова / П. Райнов ;
сост.: И. Н. Коваль. – Одесса : Логос, 1999 . – 80 с.
Шифр: 79-а/5524

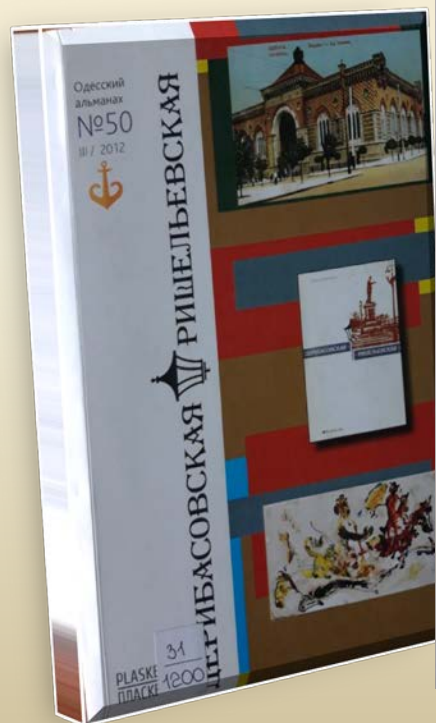
Видання присвячене відомому вченому-міжнароднику, історичу, політологу – Семену Йосиповичу Аппатову, біографічна довідка про якого розміщена у знаменитому міжнародному довіднику «Who's is Who in the World».

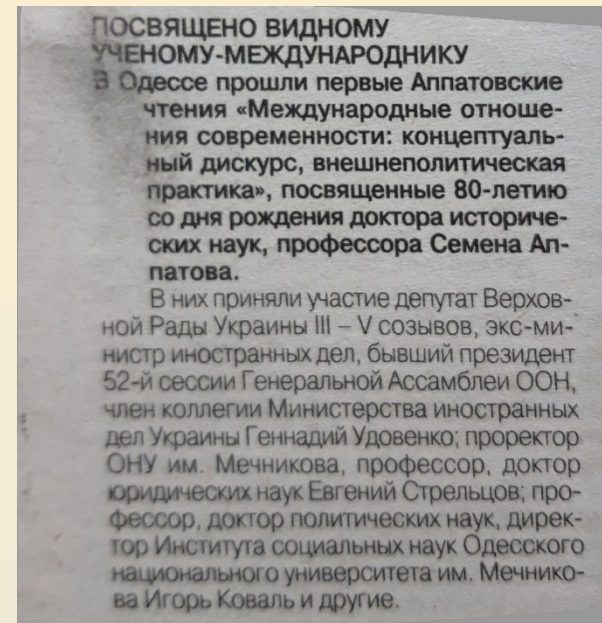
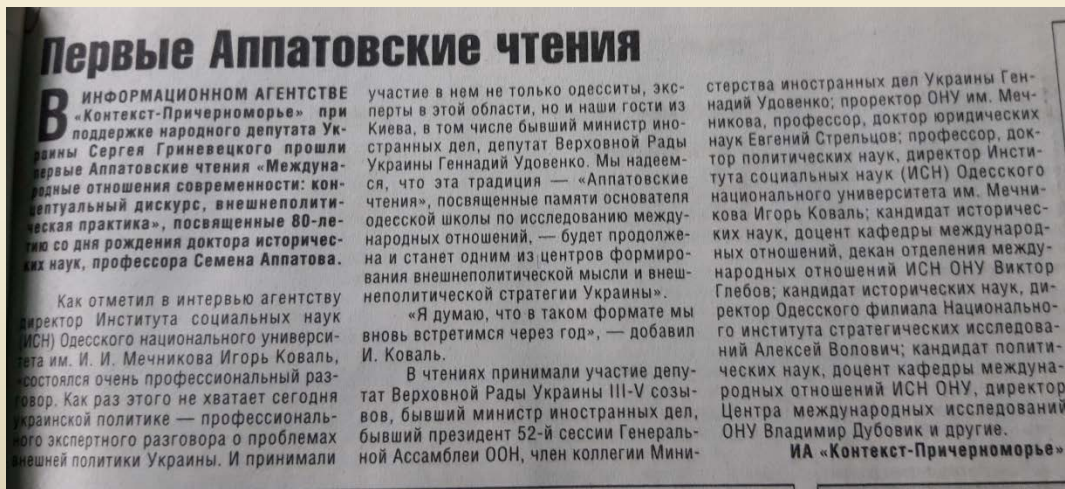
Гребенник Г. П. Профессор Семён Иосиович Аппатов / Г. П. Гребенник // Дерibasовская–Ришельевская : одес. альм. – Одесса : АО «Пласке», 2012. – Кн. 50. – С. 84–95. **Шифр: 31/1200**

Гребенник Г. П. Записки университетского человека / Г. П. Гребенник. – Одесса : Печ. дом, 2014. – 367 с.
Шифр: 79-а/8604

Первые Аппатовские чтения [В информационном агентстве "Контекст-Причерноморье" прошли первые Аппатовские чтения "Международные отношения современности: концептуальный дискурс, внешнеполитическая практика", посвященные 80-летию со дня рождения д-ра ист. наук, проф. С. Аппатова // Веч. Одесса. – 2010. – 2 февр. (№ 15). – С. 3.

Посвящено видному ученому-международнику // Одес. изв. – 2010. – 9 февр. (№ 14). – С. 2.

З 2010 р. в ОНУ імені І. І. Мечникова регулярно проходять Аппатовські читання з проблем міжнародних відносин у формі міжнародних наукових конференцій, присвячені засновнику одеської школи досліджень міжнародних відносин професору Семену Йосиповичу Аппатову.

Перші Аппатовські читання – 29 січня 2010 р.

Другі Аппатовські читання – 08 грудня 2012 р.

Треті Аппатовські читання – 25 січня 2017 р.

Брусиловська О. І. Становлення і розвиток школи політологів-міжнародників в Одеському університеті / О. І. Брусиловська // Ювілейна збірка наукових праць, присвячена 150-річчю Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. – Одеса : Одес. нац. ун-т, 2015. – С. 365–378.

Шифр: 15/11762

УДК 378.4(477.74-21.):327:001»1992/2015»

О. І. Брусиловська

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ШКОЛИ ПОЛІТОЛОГІВ-МІЖНАРОДНИКІВ В ОДЕСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Засновником школи був С. І. Аппатов, спеціаліст з аналізу зовнішньополітичної думки. Друга генерація міжнародників, очолювана І. М. Ковалем, привнесла до особливостей школи увагу до безпекових вимірів МВ, а також дослідження місця та ролі України в постбіполярному світі. Третє покоління міжнародників – це колишні студенти кафедри, спеціалісти з східних мов, зосереджені на аналізові регіональних напрямків зовнішньої політики арабських країн, Туреччини, Японії, Китаю та Греції.

Ключові слова: школа Аппатова, зовнішньополітична думка, Україна, регіональні напрямки зовнішньої політики.

І. Етапи розвитку політології та становлення школи Аппатова

Школа політологів-міжнародників ОНУ зазвичай називається ім'ям її засновника й лідера Семена Йосиповича Аппатова, спеціаліста з аналізу зовнішньополітичної думки, доктора історичних наук, професора, заслуженого діяча науки та техніки України, академіка УАІН (1930-2003). Цікаво було б вписати його життєвий шлях та боротьбу за створення нового наукового осередку в загальний контекст розвитку вітчизняної політичної думки. А останній відбувався досить непросто.

Починаючи з 1917 р. і до кінця 1980-х рр. політологія була заборонена з ідеологічних міркувань, так само як генетика та кібернетика, й офіційно її не визнавали самостійною науковою дисципліною. Проте, в 1960 р. в СРСР була створена Радянська асоціація політичних (державних) наук, яка на початок 1980-х рр. нараховувала 13 відділень, у т. ч. й українське. Ті етапи, які пройшла радянська політологія, були характерними й для України. Основні з них наступні.

Перший етап – 1955-1965 рр. Для цього періоду характерно те, що цей час вітчизняна політична наука одержує початкову організаційну базу. Символічною датою цього етапу є 21-27 серпня 1955 р., а саме –